

profesinio mokymo
kokybės užtikrinimo
sistemos

KONCEPCIJA IR MODELIS

KURKIME ATEITĮ DRAUGE!

UDK 377(474.5)
Pr-122

Koncepciją ir modelį rengė:

Darbo grupė

Juozas Baranauskas, Aušra Jančiauskienė,
Gražvydas Kazakevičius, Paulė Kuzmickienė,
Antanas Levickas, Julius Salenekas, Izabela Savickienė,
Eugenijus Stumbrys, Rima Valiukevičienė, Sigitas Žilionis

Konsultantas

Tarptautinis ekspertas Kim Faurshou

Profesinio mokymo metodikos centras

Direktorė Giedrė Beleckienė
Projekto vadovas Vincentas Dienys
Projekto koordinatorė Almina Pačešiūnienė
Projekto koordinatorė Rasa Šlikaitė
Projekto koordinatorė Jolanta Zubkonienė

Parengta Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos lėšomis, įgyvendinant projektą Nr. BPD2004-ESF-2.4.0-01-04/0043 „Vieningos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos sukūrimas ir įdiegimas“

Profesinio mokymo metodikos centro spausdinamų autorių kūrinių autorių neturtinės ir turinės teisės saugomos įstatymų. Kūrinius atgaminant teisėtiems tikslams (citavimas, mokymo ir mokslinių tyrimų, informacijos ir pan.) būtina nurodyti autoriaus vardą ir naudojamą šaltinį. Kūrinių atgaminimas (skelbimas, spausdinimas, kopijavimas ir pan.) siekiant komercinės naudos ar panašiais tikslais **draudžiamas**.

TURINYS

ĮVADAS.....	7
1. PROFESINIO MOKYMO KOKYBĖS UŽTIKRINIMO SISTEMOS KONCEPCIJA.....	10
1.1. Pagrindinės sąvokos.....	10
1.2. Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos tikslas, principai ir plėtotės nuostatos	12
1.2.1. Kokybės užtikrinimo sistemos tikslas.....	12
1.2.2. Kokybės užtikrinimo modelis	12
1.2.3. Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo dėmenys	15
1.2.4. Bendrieji kokybės užtikrinimo sistemos principai	17
1.2.5. Pagrindinės plėtotės nuostatos	18
1.3. Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos sandai	20
2. PROFESINIO MOKYMO KOKYBĖS UŽTIKRINIMO SISTEMOS MODELIS	28
2.1. Kokybės užtikrinimo sistemos dalyviai	29
2.2. Kokybės užtikrinimo sistemos priemonės	32
2.3. Kokybės užtikrinimo sistemos dalyvių funkcijos.....	33
2.3.1. Pasirengimo vykdyti profesinį mokymą kokybės užtikrinimas.....	34
2.3.2. Profesinio mokymo programų įgyvendinimo kokybės užtikrinimas.....	36
2.3.3. Profesinio mokymo institucijų veiklos kokybės užtikrinimas.....	38
2.3.4. Rodikliais grindžiama profesinio mokymo kokybės stebėseną.....	40

<i>2.4. Profesinio mokymo kokybės vertinimo agentūra</i>	<i>41</i>
<i>2.5. Kokybės užtikrinimo sistemos finansavimas</i>	<i>43</i>
<i>2.6. Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos įgyvendinimo planas 2008–2013 m.</i>	<i>44</i>
<i>PRIEDAI</i>	<i>46</i>
<i>1 priedas</i>	<i>47</i>
<i>2 priedas</i>	<i>48</i>
<i>3 priedas</i>	<i>49</i>
<i>4 priedas</i>	<i>50</i>
<i>5 priedas</i>	<i>51</i>
<i>6 priedas</i>	<i>52</i>
<i>7 priedas</i>	<i>53</i>

IVADAS

Profesiniam mokymui dabarties sąlygomis keliami vis didesni reikalavimai. Pagrindinis iššūkis yra sparti ūkio kaita ir su tuo susijusi būtinybė ne tik pateikti darbo rinkai naujai parengtus darbuotojus, bet taip pat sudaryti sąlygas nuolat atnaujinti dirbančiųjų kvalifikaciją. Lietuvos sąlygomis tai ypač svarbus uždavinys, nes ūkio kaitai turi įtakos ne tik pasaulinės technologijų plėtros tendencijos. Kaip sovietmečio palikimas, Lietuvoje buvo apstu įmonių, kuriose vyravo atsilikusios, nenašios technologijos, o pelnas buvo pasiekiamas naudojant pigią darbo jėgą. Narystė Europos Sąjungoje, palengvindama darbo jėgos emigraciją, arba pasmerkia tokias įmones žlugti, arba priverčia jas naudoti naujas, našesnes technologijas.

Kitas iššūkis susijęs su išaugusia ateinančių mokytiis asmenų įvairove. Palyginti su sovietmečiu, yra nemažai pokyčių. Pirma, sąsajos tarp pirminio ir tęstinio mokymo sistemų buvo silpnos, o palankioms mokymosi visą gyvenimą sąlygoms užtikrinti ir mokymosi efektyvumui didinti būtina šių sistemų integracija, t. y. profesinio mokymo teikėjai turi būti pasirengę priimti ir jaunimą, ir suaugusius. Antra, neįgalūs asmenys sovietinėje sistemoje buvo faktiškai izoliuojami nuo visuomenės ir jų profesiniam mokymui buvo skiriamas menkas dėmesys, o šiuo metu yra labai aiški nuostata, kad profesinio mokymo sistema turi vadovautis lygių galimybių mokytis principu. Trečia, po 1990 metų žymiai išaugo visuomenės išsiskaidymas. Visuomenė skaidosi turтинiais, išsilavinimo, socialiniais aspektais: nemaža dalis šeimų gyvena skurdo sąlygomis, skurdas daro įtaką išsilavinimui, išsilavinimo stoka lemia nedarbą ir socialinę atskirtį. Išsiskaidymas tiesiogiai veikia profesinio mokymo sistemą. Ji nebepajėgia užtikrinti lygių prieina-

mumo galimybių skurstantiems ir neturintiems tinkamo bendrojo išsilavinimo. Ketvirta, Lietuvoje gimstamumas sumažėjo beveik dvigubai, labai sparčiai senėja visuomenė. Kad tokiomis sąlygomis ūkis būtų aprūpintas darbo jėga, susiduriama su vyresnio amžiaus žmonių mokymu. Penkta, bet kuriuo momentu gali atsirasti būtinybė mokyti imigrantus.

Narystė Europos Sąjungoje taip pat yra iššūkis profesiniam mokymui, ypač dabartinėmis sąlygomis, kai dedamos rimtos pastangos sukurti bendrą darbo rinką ir sudaryti palankias sąlygas darbo jėgos judumui (*angl.* mobility). Išskyla kvalifikacijų pripažinimo, tarpusavio pasitikėjimo profesinio mokymo kokybe klausimai. Kokybės užtikrinimas Kopenhagos deklaracijoje (2002)¹ yra paskelbtas vienu iš prioritetų. Jam skiriamas nuolatinis dėmesys Kopenhagos procese.

Paminėti iššūkiai rodo profesinio mokymo kokybės užtikrinimo problemos svarbą Lietuvai. Reikia pastebėti, kad kokybės siekimas nėra naujiena profesinio mokymo teikėjams. Tai parodė kokybės užtikrinimo būklės profesinėse mokyklose, darbo rinkos mokymo ir neformalaus mokymo centruose atlikta analizė. Pirmiausia, tai yra sąlygota tradiciškai aukštos švietimo kultūros Lietuvoje. Antra, visi profesinio mokymo teikėjai privalo teikti kokybišką mokymą, kad užsitikrintų sėkmę profesinio mokymo rinkoje. Nacionaliniu lygmeniu taip pat nemažai nuveikta siekiant tobulinti profesinį mokymą: įsteigtas Studijų ir mokymo programų registras, valstybės užsakymas mokymui yra grindžiamas poreikių analize, kvalifikacijoms apibūdinti rengiami profesinio rengimo standartai, prieš išduodant licenciją vykdyti formalųjį profesinį mokymą visuomet yra vertinama teikėjo parengta programa ir turimi materialieji bei žmogiškieji ištekliai, yra vykdoma valstybinė profesinio mokymo priežiūra ir kt. Šiuo metu yra labai palankus momentas pradėti

¹ The Copenhagen Declaration. 30 November 2002.

darbą pratęsti ir sukurti darnią bei šiuolaikišką profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemą. Uždavinį žymiai palengvina Europos Sąjungos iniciatyvos šioje srityje – parengta *Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo Europos bendroji sąranga (A „Common Quality Assurance Framework“ (CQAF) for VET in Europe, toliau – CQAF)*², įsteigtas *Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo tinklas (ENQA-VET) ir kt.* Be to, daugelis Europos Sąjungos valstybių peržiūri ir tobulina savo profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemas, todėl yra galimybė pasidalyti jų idėjomis ir gerąja patirtimi.

Šio leidinio 1 skyriuje pateikiama su suinteresuotomis šalimis aptarta profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcija, o 2 skyriuje aprašomas siūlomas šios koncepcijos įgyvendinimo modelis.

² Common Quality Assurance Framework (CQAF) for VET in Europe, European Commission, 2005.

1. PROFESINIO MOKYMO KOKYBĖS UŽTIKRINIMO SISTEMOS KONCEPCIJA

Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcija (toliau – Koncepcija) grindžiama „Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo Lietuvoje ir kitose šalyse studijos“³ išvadomis. Ji turėtų padėti suformuoti vieningą profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos sampratą ir paskatinti visas suinteresuotas šalis tiek nacionaliniu, tiek teikėjų lygmeniu aktyviai prisidėti prie jos sukūrimo.

Koncepcijos 1.1 skyrelyje apibrėžtos pagrindinės vartojamos sąvokos. 1.2 skyrelyje aprašomos pagrindinės nuostatos, kuriomis bus vadovaujamasi kuriant profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemą Lietuvoje: pateiktas kokybės užtikrinimo sistemos tikslas; pristatytas Techninės darbo grupės parengtas „Kokybės užtikrinimo modelis“; atskleista konteksto svarba vertinant profesinio mokymo kokybę; apibrėžti bendrieji principai ir profesiniam mokymui Lietuvoje būdingi aspektai, kuriais vadovaujantis turėtų būti plėtojama profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistema. 1.3 skyrelyje įvardijamos ir glaustai aprašomos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos pagrindinės sudėtinės dalys – sandai.

1.1. Pagrindinės sąvokos

Išorinis kokybės įvertinimas – ekspertų sprendimo priėmimas apie esamos mokymo programos ar institucijos kokybės būklės

³ Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo Lietuvoje ir kitose šalyse studija. Profesinio mokymo metodikos centras, 2007.

atitikimą nustatytiems reikalavimams atlikus išorinį kokybės vertinimą, siekiant išryškinti esamas stiprybes bei silpnybes.

Kokybės ciklas – periodiškai pasikartojantys keturi tarpusavyje susiję kokybės užtikrinimo etapai: planavimas, įgyvendinimas, vertinimas ir įvertinimas bei peržiūra.

Kokybės užtikrinimas – periodiškai atliekamas mokymo programos ar institucijos kokybės vertinimas ir įsivertinimas bei kokybės vadybos metodų ir priemonių sistema, kuri padeda puoselėti vykdomos veiklos stiprybes ir šalinti atskleistas silpnybes taip, kad mokymo(si) kokybė nuolat atitiktų standartus.

Kokybės užtikrinimo lygmuo – struktūros pakopa, kurioje atliekamas kokybės vertinimas ir gerinimas. Profesinio mokymo sektoriuje įvardijami sistemos (nacionalinis) ir profesinio rengimo paslaugų teikėjo (institucinis) lygmenys.

Kokybės užtikrinimo modelis – kokybės vertinimo ir gerinimo priemonė, apimanti procesus, būdingus kokybės ciklui, ir juos pagrindžiančią metodiką.

Kokybės užtikrinimo sistema – priemonių visuma, padedanti siekti, kad mokymo institucijos veikla ir rezultatai nuolat atitiktų nu(si)statytus kokybės reikalavimus (standartus).

Kokybės vertinimo standartas – mokymo(si) kokybės kriterijų ir rodiklių sistema, apibrėžianti reikalavimus, kurių turi būti laikomasi siekiant sudaryti tinkamas sąlygas asmens ugdymuisi/saviugdai plėtoti bei kvalifikacijai įgyti ir pasirengti sėkmingai konkuruoti kintančioje darbo rinkoje.

Profesinio mokymo kokybė – sąlygų tinkamumas plėtoti besimokančiojo asmenybės saviugdą ir pasirengimą konkuruoti kintančioje darbo rinkoje įvertinant nu(si)statytus kokybės reikalavimus, institucijos tikslus ir vartotojų poreikius.

Vidinis kokybės įvertinimas – sprendimo priėmimas apie moky-
mo programos ar institucijos kokybės būklę ar besimokančiojo pa-
siekimus, kurį atlieka tiriamos institucijos bendruomenės nariai.

1.2. Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos tikslas, principai ir plėtotės nuostatos

1.2.1. Kokybės užtikrinimo sistemos tikslas

Lietuvoje ir kitose šalyse sukauptos patirties analizė rodo, kad profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistema privalo tenkinti du esminius reikalavimus. Pirma, dėl sparčios žinių ir technologijų kaitos ji turi būti atvira naujovėms ir skatinti nuolatinį mokymo turinio atnaujinimą. Antra, mokymas turi būti organizuojamas taip, kad kuo geriau būtų tenkinami pagrindinių profesinio mokymo sistemos klientų – profesiją įgyti ar ją patobulinti norinčių **asmenu**, kvalifikuotos darbo jėgos laukiančių **darbdavių** bei gyvenimo sąlygų gerinimo siekiančios **visuomenės** – poreikiai. Paminėtų klientų norus neretai suderinti būna sunku, nes poreikiai kartais būna prieštaringi. Pavyzdžiui, šiuo metu Lietuvos darbo rinkoje yra didžiausias techninių profesijų darbuotojų poreikis, o jaunimas labiau suinteresuotas darbu kitose veiklos srityse – paslaugų, darbo organizavimo ir pan.

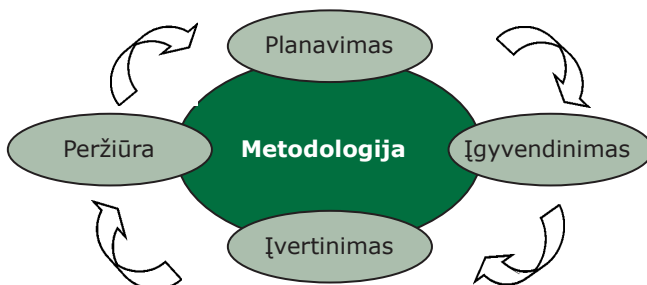
Atsižvelgus į tai, profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemai keliamas tikslas *užtikrinti nuolatinį profesinio mokymo kokybės gerinimą derinant veiklos pasaulio, asmens ir visuomenės poreikius.*

1.2.2. Kokybės užtikrinimo modelis

Kokybės užtikrinimo sistemos tikslu yra pabrėžiamas nuolatinis profesinio mokymo kokybės gerinimas. „Profesinio mokymo koky-

bės užtikrinimo Lietuvoje ir kitose šalyse studijoje“ atlikta profesinio mokymo kokybės užtikrinimo kitose šalyse analizė parodė, kad dauguma ES valstybių nuolatiniam kokybės gerinimui pasiekti panaudoja *Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo Europos bendrojoje sąrangoje (CQAF) pateiktą Kokybės užtikrinimo modelį*. Jame klasikinis W.E.Demingo kokybės gerinimo ciklas yra specialiai adaptuotas profesiniam mokymui. Bendroji sąranga (CQAF) buvo parengta įgyvendinant Kopenhagos proceso iniciatyvas, kuriomis siekiama kelti profesinio mokymo kokybę visos Europos mastu, suformuoti vieningą kokybės sampratą ir tokiu būdu palengvinti visų suinteresuotų šalių (*angl.* stakeholders) įtraukimą į kokybės užtikrinimo veiklas bei apsikeitimą gerąja patirtimi. Kuriamoje Lietuvos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemoje taip pat bus naudojamas *Kokybės užtikrinimo modelis*, parengtas pagal CQAF principus.

Modelis tinka ir nacionalinei profesinio mokymo sistemai, ir atskiram mokymo teikėjui. Modelyje išskiriami 5 elementai: *planavimas, įgyvendinimas, vertinimas ir įvertinimas, peržiūra* bei visos kokybės ciklo fazes jungianti *metodologija* (1 pav.). Kiekvienam iš išvardytų modelio elementų yra suformuluoti kokybės kriterijai sistemos ir teikėjo lygmenims. Ypač pabrėžiama suinteresuotų šalių dalyvavimo svarba.

1 pav. CQAF pateiktas kokybės užtikrinimo modelis

Planavimas siejamas su aiškių ir išmatuojamų **tikslų, veiksnu** tikslams pasiekti bei **rodiklių** tikslų pasiekimo lygiui įvertinti nustatymu. Taip pat, kad būtų galima efektyviai įgyvendinti kokybės užtikrinimo veiklas, turi būti apibrėžti nustatytiems tikslams atitinkantys indėlio (*angl.* input) ir rezultatų (*angl.* output & outcomes) standartai.

Įgyvendinimas apima platų veiklų spektrą. Būtent šioje fazėje sukuriamas planuotas rezultatas. Nacionalinio lygmens institucijos parengia profesiniam mokymui vykdyti reikalingus teisės aktus, vykdo mokymo finansavimą, organizuoja kitas mokymo kokybei svarbias veiklas, pavyzdžiui, meistriškumo konkursus, geriausiai dirbančių mokytojų skatinimą ir pan. Teikėjų lygmeniu įgyvendinimas tiesiogiai susijęs su mokymu. Yra racionaliai paskirstomi gauti finansiniai ištekliai; naudojami efektyvūs mokymo metodai, leidžiantys maksimaliai sumažinti nubyrijimą; konsultuojami mokiniai karjeros klausimais; vykdomas personalo kvalifikacijos tobulinimas ir t.t.

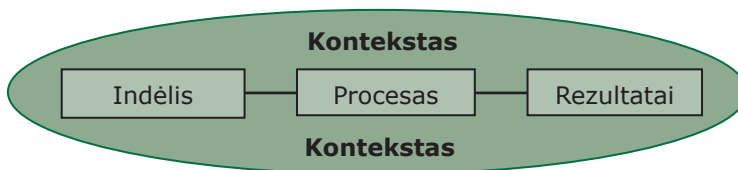
Įvertinimo fazėje yra nustatoma, koku laipsniu yra pasiekti profesinio mokymo programos arba profesinio mokymo institucijos tikslai, ir išsiaiškinama, kokie yra pasiekti rezultatai individo bei sistemos lygmenimis. Bendru atveju įvertinimo fazė susideda iš dviejų etapų: pirmiausia yra surenkami ir aptariami duomenys, vėliau tų duomenų pagrindu yra priimamas sprendimas apie kokybės būklę. Šioje fazėje taip pat yra atskleidžiamos veiklos stiprybės ir silpnybės, kurios tampa gairėmis kokybei tobulinti. Įvertinimo fazėje įsivertinimas gali būti derinamas su išoriniu įvertinimu.

Peržiūra užbaigia kokybės ciklą. Jos svarbiausia paskirtis – užtikrinti, kad įvertinimo fazėje gautos išvados būtų tinkamai atspindėtos paskesnės veiklos (*angl.* follow-up) procese, kuris duos pradžią naujam kokybės ciklui. Tai pasiekama išsamiai aptariant įvertinimo rezultatus su visomis suinteresuotomis šalimis.

Metodologija yra kokybės užtikrinimo modelio elementas, jungiantis visas keturias kokybės ciklo fazes. Joje atspindima daug aspektų: kokios suinteresuotos šalys ir kaip įtraukiamos į kokybės užtikrinimo veiklą, koks yra įsivertinimo (išorinio vertinimo) periodiškumas, kokios yra įsivertinimo ir išorinio vertinimo sąsajos, kokie metodai naudojami duomenims surinkti ir jiems analizuoti ir pan. Teikėjo lygmenyje metodologijos gali skirtis.

1.2.3. Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo dėmenys

Taikomuose kokybės vadybos modeliuose (EFQM, CAF, ISO ir kt.) priimta, kad vertinant kokybę reikia atsižvelgti ir į *indėlio* duomenis, ir į *proceso* parametrus, ir į pasiektus *rezultatus*. Galima kuriam nors iš šių dėmenų skirti didesnę ar mažesnę dėmesį, tačiau bet kuriuo atveju kokybė priklauso nuo visų trijų. Tai lemia kokybės užtikrinimo sudėtingumą. Profesiniame mokyme kokybės užtikrinimas dar sudėtingesnis. Jame susiduria ūkio, asmens ir visuomenės poreikiai, kurie susiję su kontekstu. Todėl vertinant profesinio mokymo kokybę būtina atsižvelgti į kontekstą, nes jis gali turėti įtakos ir indėliui, ir procesui, ir rezultatams (2 pav.).

2 pav. Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo dėmenys

Konteksto dėmenį vienareikšmiškai apibrėžti sunku, nes jis arti- mai susietas su aplinka, kuri turi daug pasireiškimo variantų. Ver- tinant mokymo kokybę į šį dėmenį kiekvienu konkrečiu atveju turi būti atsižvelgiama atskirai. Pavyzdžiui, skirtingai gali tekti vertin-

ti analogiškus duomenis nagrinėjant populiarias ir nepopuliarias, bet ūkiui svarbias, mokymo programas; įprastines programas ir programas, skirtas neįgaliesiems, ir pan., nes, pavyzdžiui, mokytis atėję asmenys gali būti nevienodai pasirengę, gali tekti kitaip organizuoti jų mokymą, teikėjui įdėjus vienodas pastangas gali žymiai skirtis mokymosi pasiekimai bei įsidarbinimo rodikliai. Svarbiems konteksto veiksniams taip pat priskirtina: teikėjo statusas – ar valstybinė, ar nevalstybinė institucija; mokymo paskirtis – ar yra mokomas jaunimas, ar suaugę; mokymo(si) vieta – ar mokymas vykdomas dideliame mieste, ar provincijoje; teikiamų programų įvairovė – ar yra teikiamos specializuotos programos, ar platus programų spektras, ir t.t. Kontekstą nulemia ne tik vietos ar nacionalinės, bet ir ES iniciatyvos (pvz., padidėjęs darbo jėgos judumas).

Indėlio dėmuo daugiau siejasi su tikslų suformulavimu, mokymo plėtros strategija ir planavimu. Jis apima mokymo poreikių nustatymą ir kvalifikacijų parinkimą, kompetencijų nustatymą, mokymo turinio parinkimą; aprūpinimą materialiaisiais ir žmogiškaisiais ištekliais; finansinių išteklių paskirstymą. Čia taip pat priskirtina teikiamo profesinio mokymo vadyba, tarp jų ir socialinio dialogo panaudojimas profesinio mokymo problemoms spręsti.

Proceso dėmuo siejamas su veiksmis, kurie skirti užsibrėžtiems tikslams efektyviai pasiekti. Iš tokių veiksmų pirmiausia paminėtini: pagalba mokiniui, įskaitant profesinį orientavimą ir konsultavimą; mokymo/si metodų taikymas užsiėmimuose; personalo kvalifikacijos tobulinimas; praktinio mokymo organizavimas, įskaitant ir įmonių pasitelkimą; mokymo proceso kokybės užtikrinimą ir suinteresuotų šalių įtraukimą į šį procesą, ir kt.

Rezultatų dėmuo atspindi tikslų įgyvendinimą, pasiektų rezultatų atitikimą planuotiems. Dėmesys kreipiamas į suinteresuotų šalių

lūkesčių patenkinimą: kvalifikaciją įgijusių mokinių dalis, jų nuomonė apie mokymąsi ir sėkmė siekiant tolesnės karjeros (įsidarbinimas, mokymasis aukštesnėje profesinio rengimo pakopoje); darbdavių atsiliepimai apie absolventų turimą kompetenciją; įvairiapusė vykdyto mokymo įtaka bendruomenei ir aplinkai; teikėjo personalo teigiamos emocijos ir nuostatos dirbti toliau ir pan.

1.2.4. Bendrieji kokybės užtikrinimo sistemos principai

Profesinio mokymo sistema pajėgs pateisinti į ją dedamas viltis tik tada, jeigu ji derės su kitomis Lietuvos švietimo sistemos grandimis ir atitiks Europos Sąjungos švietimo tobulinimo iniciatyvas. Todėl, pirma, kuriant profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemą bus remiamasi bendraisiais Lietuvos strateginiuose dokumentuose įvardytais švietimo principais:

humaniškumo principu, kuris teigia asmens vertingumą, pagarbą kiekvieno individualybei, pasirinkimo laisvę, bendražmogiškos vertybėmis pagrįstus, humaniškus santykius visose profesinio rengimo pakopose, į žmogų orientuotas, jo poreikius tenkinančias mokymo programas;

demokratiškumo principu, kuris pripažįsta įsisaugonintų demokratijos vertybių prioritetą, demokratiškų santykių kūrimą ir jų laikymąsi, doros, kaip būtino demokratijos pagrindo, svarbą;

nacionalumo principu, kuris pabrėžia rūpinimąsi Lietuvos kultūros, jos identiteto ir istorinio tęstinumo išsaugojimu, daugialypės nacionalinių mažumų patirtimi praturtintos krašto kultūros puoselėjimu;

atsinaujinimo principu, kuris nurodo atvirumą kaitai, naujoms idėjoms ir realijoms, racionalumu ir dorovės normomis grindžiamam bendradarbiavimui ir keitimuisi.

Antra, bus remiamasi bendraisiais švietimo kokybės užtikrinimo principais, kuriuos leidžia suformuluoti Europos Sąjungos ir Lietuvos patirtis šioje srityje bei paskelbtos švietimo plėtotės strateginės nuostatos:

darnos principu, kuris nurodo, kad kokybės užtikrinimo politika ir procedūros turi apimti visas švietimo sistemos grandis (bendrasis lavinimas, profesinis mokymas, aukštasis mokslas) ir kad kokybės užtikrinimo politika bei procedūros taikomos atskirose švietimo grandyse turi būti suderintos;

visuotinumą principu, kuris pabrėžia, kad visi švietimo teikėjai turi būti skatinami dalyvauti kokybės užtikrinimo procese ir kad visais lygmenimis (teikėjo, vietiniu, regioniniu, nacionaliniu) į kokybės užtikrinimo procesą turi būti įtrauktos visos suinteresuotos šalys;

visapusiškumo principu, kuris teigia, kad kokybės užtikrinimas turi apimti profesinio mokymo kontekstą, indėlio, proceso ir rezultatų dėmenis akcentuojant mokymosi pasiekimus (*angl.* learning outcomes);

įsivertinimo ir išorinio įvertinimo dermės principu, kuris tvirtina, kad kokybės užtikrinimo procese reguliariai turi būti vykdomas įsivertinimas ir išorinis įvertinimas ir kad išorinis įvertinimas turi būti siejamas su įsivertinimu;

išteklių adekvatumo principu, kuris pabrėžia, kad kokybės užtikrinimo procesas turi būti aprūpintas adekvačiais ištekliais.

1.2.5. Pagrindinės plėtotės nuostatos

Greta bendrųjų principų, nustatančių ilgalaikius kaitos orientyrus visai švietimo sistemai, būtina apibrėžti profesiniam mokymui specifines ir dabartinį Lietuvos profesinio mokymo kontekstą atspindinčias kokybės užtikrinimo plėtotės nuostatas. Nuostatos

remiasi studijoje atlikta analize, suformuluotomis išvadomis ir rekomendacijomis. Pagrindinės nuostatos yra šios:

- Kiekvienas **profesinio mokymo teikėjas** yra skatinamas įdiegti vidinę **kokybės užtikrinimo sistemą**. Švietimo ir mokslo ministerija nustato terminą, per kurį valstybiniai profesinio mokymo teikėjai privalo tai padaryti. **Kokybės valdymo modelį teikėjai pasirenka savarankiškai**.
- **Nacionaliniu lygmeniu išorinis profesinio mokymo kokybės įvertinimas vykdomas cikliška, kiekvienam ciklui nustatant prioritetinius profesinio mokymo sistemos tobulinimo uždavinius**. Yra įvertinamos profesinio mokymo programos ir teikėjų naudojamos vidinės kokybės užtikrinimo sistemos. Vieno ciklo trukmė – penkeri metai.
- Pirmajame išorinio įvertinimo cikle **orientuojamasi į profesinio mokymo tobulinimą ir į kokybės kultūros ugdymą**. Šis įvertinimo ciklas prasideda pasibaigus Švietimo ir mokslo ministerijos nurodytam terminui vidinėms kokybės užtikrinimo sistemoms valstybinėse profesinio mokymo institucijose įdiegti.
- Kokybės užtikrinimo sistemoje yra **įgyvendinama nuosekli plėtra**: pirmieji palyginti paprasti uždaviniai palaipsniui keičiami sudėtingesniais. To pasiekama sukūrus kokybės užtikrinimo sistemos visų grandžių stebėseną ir garantavus išsamią surinktos informacijos analizę.
- **Vengiama biurokratijos** – užtikrinant kokybę koncentruojamasi tik ties svarbiausiais profesinio mokymo aspektais, renkama ir analizuojama tik būtiniausia informacija.
- **Siekiami atvirumo** – kokybės įvertinimo rezultatai yra prieinami visiems, turintiems interesą.

1.3. Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos sandai

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas nustato, kad „formaliojo ir iš dalies neformaliojo švietimo kokybę užtikrina valstybė“ ir kad „už švietimo kokybę atsako švietimo teikėjas“ (37 str.).⁴ Tik tuo atveju, kai kiekvieno teikėjo lygmeniu užtikrinta aukšta kokybės kultūra, bus pasiekta mokymo kokybė valstybės lygmeniu. Tai gi kokybės užtikrinimo sistemos pagrindinė paskirtis – sudaryti palankią terpę vidinių kokybės užtikrinimo mechanizmų plėtočiai. Atsižvelgus į tai bei į ankstesniame skyrelyje pateiktus bendruosius kokybės užtikrinimo sistemos principus ir pagrindines plėtotės nuostatas, profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemoje išskirtinos šios pagrindinės sudėtinės dalys – sandai:

1. Vidinis kokybės įvertinimas.
2. Nacionalinis reglamentavimas.
3. Pagalba teikėjams.
4. Išorinis kokybės įvertinimas.
5. Kokybės plėtotės skatinimas.
6. Profesinio mokymo stebėseną.
7. Licencijavimas ir priežiūra.
8. Nacionalinis koordinavimas.

Šie sandai parodyti 3 paveikslėlyje, kuriame vidinio kokybės įvertinimo patalpinimas centre akcentuoja šio sando išskirtinę svarbą kokybės užtikrinimo sistemoje. Žemiau pateikiame kiekvieno iš paminėtų sandų trumpą aprašymą.

⁴ Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Žin., 2003, Nr. 63-2853.

Vidinis kokybės įvertinimas

LR profesinio mokymo įstatymo naujoje redakcijoje⁵, kurią Seimas priėmė 2007 m. balandžio 3 d., nurodoma, kad „profesinio mokymo teikėjas vykdo profesinio mokymo įstaigos vadybinės bei pedagoginės veiklos vidinį vertinimą“ (18 str.). Tai įpareigoja teikėjus savo institucijose sukurti kokybės užtikrinimo mechanizmus. Rekomenduojama šias sistemas grįsti *Kokybės užtikrinimo modeliu*, tačiau teikėjai gali pasirinkti, kokį *kokybės valdymo modelį* jie diegs savo įstaigoje.

Įsivertinimas vykdomas reguliariai. Rekomenduojama tai daryti kasmet. Teikėjai gali pasirinkti, kokiais kriterijais ir rodikliais vadovautis vykdant įsivertinimą. Tačiau kai įsivertinimas yra atliekamas rengiantis nacionalinio lygmens išoriniam vertinimui, savianalizė rengiama vadovaujantis nacionaliniame Profesinio mokymo kokybės vertinimo standarte įrašytais kriterijais ir rodikliais.

3 pav. Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos sandai

⁵ Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas. Žin., 2007, Nr. 43-1627.

Vidinis kokybės užtikrinimas yra kolektyvinis procesas. Jo sėkmę garantuoja tik platus visų suinteresuotų šalių, – vidinių (administracija, kitas personalas, mokiniai) bei išorinių (darbdaviai, socialiniai partneriai ir kt.), – dalyvavimas ir proceso skaidrumas. Todėl įsivertinimo rezultatai turi būti viešinami – įvardijamos įvertintos mokymo programos, įvertintos įstaigos veiklos sritys ir pateikiamos pagrindinės išvados.

Nacionalinis reglamentavimas

Profesinis mokymas yra skirtas kvalifikacijai įgyti arba ją tobulinti. Kadangi kvalifikacija turi atspindėti valstybės ūkio reikmes, būtinas atitinkamas nacionalinis profesinio mokymo reglamentavimas. Galima paminėti tokius profesinio mokymo kokybei įtakos turinčius reglamentus: bendrieji profesinio mokymo tikslai; nacionalinė kvalifikacijų sąranga; profesiniai standartai; profesinio rengimo standartai; reikalavimai profesinio mokymo programoms; programų licencijavimo taisyklės; kvalifikacijos egzaminų tvarka; reikalavimai mokytojų kvalifikacijai. Atsižvelgus į kokybės įvertinimo išvadas ir stebėsenos rezultatus, minėti reglamentai turi būti nuolat peržiūrimi ir koreguojami.

Reikšmingu dokumentu plėtojant kokybės užtikrinimo sistemą taps Lietuvos kvalifikacijų sistema, Profesinio mokymo kokybės vertinimo standartai, kurie nacionaliniu lygmeniu nustatys kriterijus ir rodiklius, o jais naudojantis bus vertinama profesinio mokymo kokybė. Jie sudarys palankias sąlygas kokybės vertinimo pastebėjimams apibendrinti ir padidins kokybės užtikrinimo proceso skaidrumą.

Profesinio mokymo kokybės vertinimo standartai yra parengiami kiekvienam sistemos lygmeniu vykdomam kokybės išorinio vertinimo ciklui. Prieš pradėdant naują vertinimo ciklą, kokybės standartai turi būti koreguojami atsižvelgus į praėjusiam vertinimo cikle išryškėjusias silpnąsias profesinio mokymo sistemos puses.

Pagalba teikėjams

Kai rengiant „Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo Lietuvoje ir kitose šalyse studiją“ buvo atliekamas kokybės užtikrinimo būklės Lietuvoje tyrimas, daugelis teikėjų kaip vieną iš pagrindinių pageidavimų įvardijo metodinę pagalbą vidinių kokybės mechanizmų diegimo klausimais. Tokia pagalba visų pirma reikalinga todėl, kad šių sistemų diegimas yra naujas dalykas teikėjams. Be to, siekiant sudaryti palankias sąlygas bendros darbo rinkos plėtrai, naujovių šioje srityje apstu ir Europos lygmeniu. Tam, kad sukurti vidiniai kokybės užtikrinimo mechanizmai būtų modernūs ir jų diegimas vyktų sparčiai ir sklandžiai, profesinio mokymo įstaigoms teikiama ši pagalba:

- parengiamos metodinės rekomendacijos, kaip kurti vidines kokybės užtikrinimo sistemas;
- organizuojami atitinkami profesinio mokymo institucijų personalo mokymai;
- parengiami konsultantai ir sudaromos galimybės gauti jų konsultacijas;
- sudaromos išorinio kokybės įvertinimo galimybės;
- kaupiama ir skleidžiama informacija apie gerąją patirtį.

Vidinių kokybės užtikrinimo mechanizmų diegimo laikotarpiu pagalbos teikimą organizuoja Profesinio mokymo kokybės vertinimo agentūra. Veikloms įgyvendinti reikalingą finansavimą skiria Švietimo ir mokslo ministerija.

Išorinis kokybės įvertinimas

Išorinio įvertinimo tikslas pirmajame kokybės užtikrinimo sistemos plėtros etape – padėti profesinio mokymo institucijoms nustatyti ir gerinti jų paslaugų kokybę, ugdyti kokybės užtikrini-

mo kultūrą. Vykdomas dviejų tipų išorinis kokybės įvertinimas. Pirma, vykdomas planinis, formaliajam profesiniam mokymui tobulinti skirtas įvertinimas. Antra, profesinio mokymo teikėjai, siekdami tobulinti savo darbo kokybę, patys gali kreiptis, kad būtų atliktas jų veiklos kokybės išorinis įvertinimas.

Kokybės užtikrinimo priemonės nukreipiamos į dvi pagrindines veiklos sritis:

- mokymo programų, jų vykdymo tobulinimą ir mokymosi rezultatų gerinimą;
- profesinio mokymo institucijos vadybą ir mokymo kokybės užtikrinimą.

Išorinį kokybės vertinimą organizuoja Profesinio mokymo kokybės vertinimo agentūra. Jos pagrindinės funkcijos profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo srityje yra tokios:

- organizuoti pagalbą teikėjams vidinių kokybės mechanizmų diegimo klausimais;
- parengti ir Švietimo ir mokslo ministerijai teikti metinį nacionaliniu mastu vykdomo išorinio kokybės vertinimo planą;
- parengti ekspertus išoriniam vertinimui;
- organizuoti planinius ir teikėjų pageidavimu vykdomus išorinio kokybės vertinimo vizitus;
- analizuoti išorinio kokybės įvertinimo rezultatus ir teikti siūlymus Švietimo ir mokslo ministerijai dėl tolesnių veiksmų profesinio mokymo kokybės užtikrinimo srityje;
- konsultuoti teikėjus pasirengimo išoriniam vertinimui klausimais ir, esant poreikiui, vykdyti teikėjų atstovų mokymus.

Kokybės plėtotės skatinimas

Sukuriama sistema kokybiškam mokymui ir mokymo tobulinimui skirtoms naujovėms skatinti. Pirma, profesinio mokymo institucijoms teikiama finansinė parama diegiant vidinius kokybės užtikrinimo mechanizmus. Antra, kokybės mechanizmus įdiegusioms institucijoms yra teikiama pirmenybė gaunant valstybės užsakymus mokymams. Trečia, Švietimo ir mokslo ministerija kasmet paskelbia, kokioms profesinio mokymo kokybę gerinti skirtoms naujovėms yra teikiamas prioritetas, ir numato lėšas naujovių diegimui remti. Ketvirta, remiamos kitos profesinio mokymo kokybei turinčios įtakos iniciatyvos, pavyzdžiui, profesinio meistriškumo konkursai.

Teikėjai taip pat įdiegia paskatas vidiniam mokymo kokybės gerinimui.

Už kokybės plėtotės skatinimo sistemos sukūrimą atsako Švietimo ir mokslo ministerija. Ji taip pat nusprendžia, ar teikėjas savo įstaigoje yra įdiegęs kokybės užtikrinimo mechanizmus.

Profesinio mokymo stebėseną

Švietimo ir mokslo ministerija nustato nacionalinius profesinio mokymo stebėsenos rodiklius. Rodikliams įvertinti naudojami statistiniai duomenys arba duomenys, surinkti vykdant tyrimus, kuriuos užsako Švietimo ir mokslo ministerija. Nacionalines stebėsenos duomenų bazes administruoja Švietimo informacinių technologijų centras. Stebėsenos duomenis analizuoja Profesinio mokymo metodikos centras ir teikia siūlymus Švietimo ir mokslo ministerijai dėl profesinio mokymo kokybės tobulinimo.

Stebėseną vykdoma ir teikėjo lygmeniu. Teikėjas stebėsenos rodiklius pasirenka savarankiškai, įvertinęs savo poreikius ir atsižvelgęs į nacionalinius stebėsenos rodiklius. Teikėjams pagal jų

kompetenciją sudaroma prieiga prie nacionalinių stebėsenos duomenų bazių.

Stebėsenos rodikliai įvertinami kasmet, ir Profesinio mokymo metodikos centras parengia atitinkamą stebėsenos ataskaitą. Stebėsenos duomenys yra naudojami planuojant profesinio mokymo veiklas, tarp jų ir kokybės užtikrinimo plėtotę.

Licencijavimas ir priežiūra

Švietimo ir mokslo ministerija yra pagrindinė institucija, kuri atsako už profesinio mokymo kokybę nacionaliniu lygmeniu. Greta išorinio profesinio mokymo kokybės vertinimo, ji tam panaudoja dar dviejų tipų veiklas.

Pirma, švietimo ir mokslo ministras patvirtina svarbiausius indėlio parametrus: profesinio rengimo standartus ir formaliojo profesinio mokymo programas, išduoda licencijas mokymui, tvirtina asmenų, pageidaujančių įgyti pirmąją kvalifikaciją, priėmimo į valstybės finansuojamas profesinio mokymo programas planą bei skiria mokymui reikiamą finansavimą ir kt.

Antra, Švietimo ir mokslo ministerija vykdo valstybinę profesinio mokymo teikėjų teisinės, finansinės ir pedagoginės veiklos priežiūrą, kurios metu nustatoma, kaip teikėjai laikosi teisės aktuose įteisintų normų, ar sudarytos visos būtinos sąlygos teikiamoms mokymo programoms įgyvendinti, ir, jeigu sąlygos nėra tenkinamos, gali atšaukti išduotą licenciją mokymui. Dalis priežiūros funkcijų yra deleguota apskrities viršininko administracijai.

Nors priežiūros funkcija yra nustatyti, ar laikomasi teisės aktuose nustatytų reikalavimų, jos pagrindinė paskirtis yra profesinio mokymo gerinimas.

Priežiūros rezultatai naudojami planuojant ateities veiklas.

Nacionalinis koordinavimas

Visos nacionalinio lygmens kokybės užtikrinimo priemonės yra nukreiptos į pagrindinės profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos grandies – vidinių kokybės užtikrinimo mechanizmų – sukūrimą ir plėtotę. Šios priemonės turi derėti tarpusavyje. Švietimo įstatymas šią veiklą koordinuoti valstybės mastu įpareigoja Švietimo ir mokslo ministeriją. Tačiau, kaip rodo kitų valstybių patirtis, kokybės užtikrinimo sistema veikia efektyviai tik tada, jei sutelkiamos visų suinteresuotų šalių pastangos. Todėl prie Profesinio mokymo kokybės vertinimo agentūros įkuriami Patariančioji institucija, kuri analizuoja duomenis apie profesinio mokymo kokybės būklę, teikia ir svarsto pasiūlymus dėl profesinio mokymo kokybės tobulinimo veiklų, pataria Profesinio mokymo kokybės vertinimo agentūrai dėl veiklos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo srityje. Patariančiojoje institucijoje yra atstovaujama įvairioms suinteresuotoms šalims – mokiniams, profesinio mokymo teikėjams, darbdaviams, visuomenei ir kt. Tai turėtų padidinti kokybės užtikrinimo proceso skaidrumą ir viešumą.

Taip pat būtų tikslinga koordinuoti kokybės užtikrinimą visos švietimo sistemos mastu. Tuo tikslu siūlytina prie Švietimo ir mokslo ministerijos steigti nacionalinę Švietimo kokybės tarybą, kurioje būtų atstovaujama visoms švietimo sistemos grandims – bendrajam lavinimui, profesiniam mokymui ir aukštajam mokslui. Taryba padėtų pasiekti įvairiose švietimo grandyse kuriamų kokybės užtikrinimo sistemų suderinamumą. Patariančioji institucija Taryboje atstovautų profesiniam mokymui.

2. PROFESINIO MOKYMO KOKYBĖS UŽTIKRINIMO SISTEMOS MODELIS

Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos modelio (toliau – Modelis) tikslas – įvardyti pagrindinius profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos (toliau – Kokybės užtikrinimo sistema) dalyvius ir jų funkcijas, nustatyti jai funkcionuoti būtinas institucijas ir aptarti efektyviam Kokybės užtikrinimo sistemos funkcionavimui reikalingą finansavimą.

Modelis kuriamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu (2003)⁶, Profesinio mokymo įstatymu (2007)⁷, Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcija (toliau – Koncepcija) ir Lietuvos patirtimi įgyvendinant švietimo sistemoje kokybės užtikrinimo veiklas. Siūlomas profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos modelis konstruojamas vadovaujantis Koncepcijos 1.2 skyrelyje aprašytu *Kokybės užtikrinimo modeliu*, nes, pirma, jis garantuoja nuolatinį tobulėjimą ir, antra, šiuo modeliu savo profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemas grindžia dauguma Europos Sąjungos valstybių.

2.1 skyrelyje įvardijami Kokybės užtikrinimo sistemos dalyviai ir išskiriamos institucijos, kurioms tenka pagrindinė atsakomybė už sistemos funkcionavimą. Taip pat nurodoma, kuriuos dalyvius pagrindinės institucijos turėtų pasitelkti atlikdamos savo funkcijas.

2.2 skyrelyje nurodomos pagrindinės priemonės (*angl.* measures), kuriomis siekiama užtikrinti profesinio mokymo kokybę.

⁶ Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (2003). Valstybės žinios, Nr. 63-2853, 2003.

⁷ Lietuvos Respublikos profesinio mokymo pakeitimo įstatymas (2007). Valstybės žinios, Nr. 43-1627, 2007.

2.3 skyrelis yra skirtas Kokybės užtikrinimo sistemos dalyvių funkcijoms aptarti. Teikėjo lygmuo detalai neaprašomas, nes tai prieštarautų Konceptijos nuostatai, kad kokybės valdymo modelį teikėjai pasirenka savarankiškai. Koncentruojamasi ties nacionalinio lygmens veiklomis. Be to, apsiribojama pagrindinių Kokybės užtikrinimo sistemos dalyvių funkcijų nagrinėjimu.

Pabaigoje aptariami Kokybės užtikrinimo sistemos finansavimo klausimai ir pateikiamas įgyvendinimo planas 2008–2013 metams.

2.1. Kokybės užtikrinimo sistemos dalyviai

Švietimo įstatymo 37 straipsnyje *Švietimo kokybė*, Profesinio mokymo įstatymo 18 straipsnyje *Profesinio mokymo kokybės užtikrinimas* ir Konceptijoje paminėtus profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos dalyvius galima suskirstyti į dvi grupes:

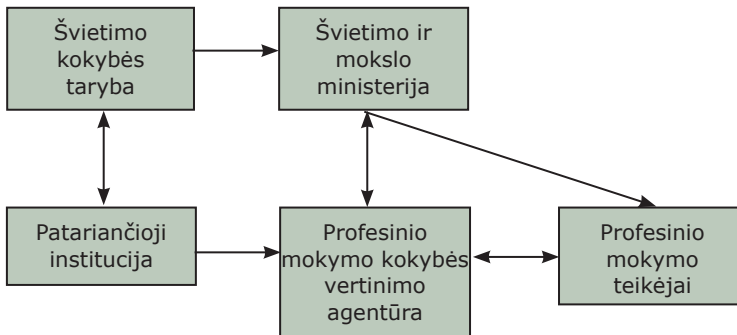
1. Dalyviai, kuriems atsakomybė už profesinio mokymo kokybę deleguota įstatymų lygmeniu:
 - Švietimo ir mokslo ministerija;
 - Socialinės apsaugos ir darbo ministerija;
 - Kvalifikacijų tarnyba;
 - Apskritis viršininkas;
 - Savivaldybės taryba;
 - Profesinio mokymo teikėjas;
 - Profesinio mokymo institucijos steigėjas.
2. Konceptijoje įvardyti dalyviai:
 - Švietimo kokybės taryba;
 - Patariančioji institucija;

- Profesinio mokymo kokybės vertinimo agentūra;
- socialiniai partneriai;
- Švietimo informacinių technologijų centras;
- išorinio vertinimo ekspertai;
- Lietuvos ir teritorinės darbo biržos;
- Profesinio mokymo metodikos centras;
- profesinio mokymo institucijų personalas;
- mokiniai;
- tėvai;
- įmonės.

Dalyvių gausa apsunkina Modelio parengimą, nes praktiškai neįmanoma vienareikšmiai nustatyti visus ryšius. Todėl pirmiausia išskirsime tuos dalyvius, kurie tiesiogiai atsako už profesinio mokymo kokybės užtikrinimo priemonių vykdymą ir yra įgalioti priimti sprendimus. Tokie pagrindiniai dalyviai yra trys – Švietimo ir mokslo ministerija (ŠMM), Profesinio mokymo kokybės vertinimo agentūra (toliau – Agentūra) ir profesinio mokymo teikėjai. Svarbus vaidmuo taip pat tenka institucijoms, koordinuojančioms kokybės užtikrinimą visos švietimo sistemos mastu ir profesinio mokymo grandyje – Švietimo kokybės tarybai⁸ ir Patariančiajai institucijai⁹ (4 pav.).

⁸ Švietimo kokybės taryba yra institucija, koordinuojanti kokybės užtikrinimo procesus visoje švietimo sistemoje – bendrajame ugdyme, profesiniame mokyje, aukštajame moksle. Ji yra numatyta šiuo metu aptariamoje nacionalinėje „Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo koncepcijoje“.

⁹ Patariančioji institucija yra numatyta Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcijoje. Jos paskirtis – patarti Agentūrai dėl veiklos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo srityje. Todėl joje turėtų būti kuo daugiau atstovaujama profesinio mokymo kokybe suinteresuotoms šalims.

4 pav. Pagrindiniai profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos dalyviai

Kiti dalyviai yra suinteresuoti profesinio mokymo kokybe, dalyvauja priimant sprendimus, derina teisės aktus, vykdo priežiūrą, renka informaciją ir kt. Šių dalyvių įtaka dažniausiai pasireiškia jiems įsitraukiant į pagrindinių dalyvių koordinuojamų kokybės užtikrinimo priemonių vykdymą. Kad jie galėtų efektyviai prisidėti, kiekviena 4 paveikslėlyje parodyta institucija savo veikloje turi pasitelkti visus atitinkamo lygmens veikla suinteresuotus dalyvius. 1 lentelėje nurodyta, su kuo turėtų bendradarbiauti Švietimo ir mokslo ministerija, Agentūra ir teikėjai sprendami profesinio mokymo kokybės užtikrinimo problemas. Tai galima padaryti pakviečiant jų atstovus į atitinkamas koordinuojančias struktūras, pavyzdžiui, Švietimo kokybės tarybą, Patariančiąją instituciją, Mokyklos tarybą, arba įtraukiant į konkrečias kokybės užtikrinimo veiklas.

1 lentelė. **Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos pagrindiniai dalyviai ir suinteresuotos šalys**

Pagrindiniai dalyviai	Suinteresuotos šalys
Švietimo ir mokslo ministerija	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Apskritis viršininko administracija Savivaldybės taryba Kvalifikacijų tarnyba Lietuvos darbo birža Socialiniai partneriai Profesinio mokymo teikėjai
Kokybės vertinimo agentūra	Švietimo informacinių technologijų centras Profesinio mokymo metodikos centras Išorinio vertinimo ekspertai Socialiniai partneriai Lietuvos darbo birža Profesinio mokymo teikėjai Mokiniai
Profesinio mokymo teikėjas	Profesinio mokymo institucijos steigėjas Profesinio mokymo institucijų personalas Mokiniai Tėvai Savivaldybės taryba Socialiniai partneriai Įmonės Teritorinės darbo biržos

2.2. Kokybės užtikrinimo sistemos priemonės

Remiantis Profesinio mokymo įstatymu (2007), koncepcija bei Lietuvos ir kitų valstybių patirtimi numatoma, kad Lietuvoje profesinio mokymo kokybė bus užtikrinama įgyvendinant šias keturias priemones:

1. *Pasirengimo vykdyti profesinį mokymą vertinimas.* Tai nacionalinio lygmens priemonė, įgyvendinama dar iki Švietimo ir mokslo ministerijai išduodant licenciją teikėjui mokyti pagal tam tikrą formaliojo profesinio mokymo programą.

2. *Profesinio mokymo programų įgyvendinimo kokybės vertinimas.* Šiuo atveju teikėjas atlieka reguliaryjį įsivertinimą ir vykdomas planinis nacionalinio lygmens išorinis vertinimas. Pastaruoju atveju vienu metu vertinamos visos tam tikram švietimo posričiui (pagal ISCED¹⁰) priklausančios programos, kurios įgyvendinamos duotoje institucijoje.
3. *Profesinio mokymo institucijų veiklos kokybės vertinimas.* Analogiškai ankstesniam uždaviniui reguliariai atliekamas tiek vidinis, tiek planinis išorinis veiklos kokybės vertinimas.
4. *Rodikliais grindžiama profesinio mokymo kokybės stebėseną.* Reguliariai vertinami Švietimo ir mokslo ministerijos nustatyti nacionaliniai profesinio mokymo stebėsenos rodikliai. Atliekama stebėsenos duomenų analizė ir jos išvados yra naudojamos planuojant profesinio mokymo veiklas, tarp jų ir kokybės užtikrinimo plėtotę.

Kvalifikacijų projektavimo ir kvalifikacijų pripažinimo kokybės klausimai šiame modelyje neaptariami, nes jiems spręsti numatoma sukurti atskirą kokybės užtikrinimo sistemą.

2.3. Kokybės užtikrinimo sistemos dalyvių funkcijos

Šiame skyrelyje trumpai apibūdinama kiekviena 2.2 skyrelyje paminėta kokybės užtikrinimo sistemos priemonė, įvardijamos pagrindinės jas įgyvendinančios institucijos ir suinteresuotosios šalys bei nurodomos svarbiausios jų funkcijos. Sistema konstruojama taip, kad visais atvejais veikia apimtų visas kokybės ciklo fazes – planavimą, įgyvendinimą, įvertinimą ir peržiūrą.

¹⁰ Tarptautinė standartizuota švietimo klasifikacija (*angl.* The International Standard Classification of Education).

2.3.1. Pasirengimo vykdyti profesinį mokymą kokybės užtikrinimas

Kad profesinį mokymą lydėtų sėkmė, būtina užtikrinti geras starto sąlygas. Sutinkamai su Profesinio mokymo įstatymu to yra siekiama išduodant teikėjui atskirą leidimą kiekvienai formaliojo mokymo programai vykdyti: šio įstatymo 12 straipsnyje nurodoma, kad *profesinio mokymo teikėjas priimti asmenis mokyti bei pradėti vykdyti formaliojo profesinio mokymo programas gali tik gavęs Švietimo ir mokslo ministerijos išduotą licenciją* tai programai vykdyti.

Programos parengimas, jos įteisinimas ir licencijos mokyti išdavimas susijęs su daugeliu institucijų, ir šio proceso kokybė priklauso nuo jų visų veiklos. Įvertinus naujoves, susijusias su kvalifikacijų sistemos pertvarka, pasirengimo vykdyti formalųjį profesinį mokymą pagrindiniai žingsniai turėtų būti tokie:

- naudojantis profesiniais standartais ir suformuotomis kvalifikacijomis, parengiami profesinio rengimo standartai. Standartų rengimą organizuoja Agentūra, pasitelkdama tam tikslui parengtus ekspertus bei trišaliu principu sudarytas Ūkio šakos ekspertų grupes¹¹;
- profesinio mokymo teikėjas, norėdamas pradėti mokymą, parengia mokymo programą. Tai padaroma arba pasinaudojus atitinkamu profesinio rengimo standartu, arba adaptuojant savo reikmėms jau įteisintą kitoje institucijoje teikiamą analogišką mokymo programą;
- parengta programa teikiama Agentūrai ją įvertinti. Vertinimas atliekamas pasitelkus profesinio rengimo ir veiklos pasaulio

¹¹ Ūkio šakos ekspertų grupę sudaro 9 asmenys – po tris darbdavių asocijuotų organizacijų, profsąjungų ir švietimo institucijų atstovus. Visi grupės nariai yra atitinkamos srities specialistai. Iš viso yra sudaryta 14 ūkio šakų ekspertų grupių.

ekspertus. Jeigu programa parengta kokybiškai, ji ŠMM sprendimu įteisinama ir įregistruojama Studijų ir mokymo programų registre;

- prieš išduodant licenciją mokyti pagal įteisintą programą, atliekama pasirengimo vykdyti programą ekspertizė, kurios metu įvertinama, ar teikėjo turimi žmogiškieji, materialieji ir metodiniai ištekliai pakankami kokybiškai įgyvendinti programą. Ekspertizę organizuoja Agentūra, pasitelkusi profesinio rengimo ir veiklos pasaulio ekspertus.
- Licenciją mokyti išduoda Švietimo ir mokslo ministerija.

Leidimų teikti formaliojo profesinio mokymo programas išdavimo procesas griežtai reglamentuojamas. Neformaliojo mokymo programoms bendru atveju formalių reikalavimų nėra. Juos gali suformuluoti mokymo užsakovas. Atskirais atvejais, pavyzdžiui, kai neformalaus mokymo užsakovas yra valstybė, pasirengimo vykdyti neformaliąsias programas įvertinimas gali būti pavestas Agentūrai.

Taigi, įgyvendinant pasirengimo vykdyti profesinį mokymą priemonę, profesinio mokymo teikėjas yra atsakingas už mokymo programos parengimą, mokymo priemones, personalo kvalifikaciją, mokymui reikalingą infrastruktūrą ir kitą fizinę aplinką. Švietimo ir mokslo ministerija kuria mokymo programų rengimą, jų vykdymo sąlygas reglamentuojančius teisės aktus, o Agentūra įvertina parengtų programų ir jų vykdymo sąlygų atitikimą nustatytiems reikalavimams. Kad licencijų profesiniam mokymui išdavimo procesas tobulėtų, teikėjai ir ekspertai po kiekvieno vertinimo pateikia informaciją apie pastebėtus privalumus bei trūkumus. Agentūra kiekvienais metais apibendrina surinktą informaciją ir viešai pristato išvadas. Išvadose turi būti pateikti siūlymai dėl vertinimo procesą reglamentuojančių dokumentų pakeitimo, informacija apie parengtų mokymo programų ir joms vykdyti sudarytų

sąlygų kokybę. Remiantis gauta informacija, Švietimo ir mokslo ministerija numato atitinkamas poveikio priemones. Siekiama, kad peržiūros procese dalyvautų visos suinteresuotosios šalys. Taip formuojamas grįžtamasis poveikis vykdomoms kokybės užtikrinimo priemonėms tiek teikėjo lygiu, tiek licencijų išdavimo procese dalyvaujančiose nacionalinio lygmens institucijose.

Pagrindinių funkcijų, vykdomų įgyvendinant šią priemonę, išsidėstymas kokybės užtikrinimo cikle pateiktas 1 priede.

2.3.2. Profesinio mokymo programų įgyvendinimo kokybės užtikrinimas

Pasiekti kokybišką profesinio mokymo programų įgyvendinimą yra svarbiausias kokybės užtikrinimo sistemos uždavinys. Šiuo atveju įvykių centre atsiduria profesinio mokymo teikėjas, kuris pagal Profesinio mokymo įstatymą tiesiogiai atsako už profesinio mokymo kokybę (18 str., 5 dalis). Kitų kokybės užtikrinimo sistemos dalyvių pagrindinė užduotis – padėti teikėjams. Paminėtinos tokios pagrindinės veiklos:

- profesinio mokymo institucijoje reguliariai vykdomas kiekvienos teikiamos programos įgyvendinimo vidinis įvertinimas. Įsivertinimo periodiškumą bei metodiką nustato patys teikėjai, išskyrus tą atvejį, kai įsivertinimas atliekamas rengiantis nacionalinio lygmens išoriniam vertinimui. Į šį procesą visavertiškai įtraukiamos visos suinteresuotos šalys – teikėjo personalas, mokiniai, tėvai, veiklos pasaulio atstovai ir kt. Konkrečių programų įgyvendinimo būklė juos domina labiausiai, todėl į šią profesinio mokymo kokybės užtikrinimo veiklą būtina įtraukti atskirus darbdavius, jų profesines asociacijas, šakines profesines sąjungas;
- profesinio mokymo institucijoms teikiama metodinė pagalba – Pedagogų profesinės raidos centras (PPRC) teikia paslaugas

personalo kvalifikacijos tobulinimo srityje, o Profesinio mokymo metodikos centras (PMMC) padeda spręsti apsirūpinimo mokymo(si) medžiaga problemas¹². Kokybės užtikrinimo klausimais metodinę pagalbą teikia Agentūra;

- vykdomas programų įgyvendinimo kokybės išorinis vertinimas. Išoriniam vertinimui institucijos pateikia savianalizės suvestinę, parengtą pagal Agentūros nurodytą formą. Įvertinama ne atskira programa, o iškart visos duotoje institucijoje vykdomos nurodytam Lietuvos švietimo klasifikacijos posričiai priklausančios programos. Pirmąjį nacionalinį išorinio įvertinimo ciklą tikslinga vykdyti per 5 metus, kasmet įvertinant 5–6 posričių programas. Kasmet Agentūra parengia ataskaitą apie visus atliktus įvertinimus, suformuluodama rekomendacijas vertintų programų įgyvendinimo kokybei tobulinti, ir teikia ją svarstyti ŠMM ir Patarančiajai institucijai. Galutinis ataskaitos variantas skelbiamas viešai. Pasibaigus penkerių metų nacionaliniam vertinimo ciklui, peržiūrimi profesinio mokymo programų išorinio vertinimo tikslai bei vertinimo kriterijai ir rodikliai.
- vykdoma programų įgyvendinimo priežiūra. Svarbiausias vaidmuo šioje srityje tenka apskričių viršininkų administracijoms;
- svarbus dėmesys skiriamas mokymosi pasiekimams įvertinti. Profesinio mokymo įstatyme (11 str.) numatyta, kad mokymosi pasiekimus įvertina kompetencijas vertinančios institucijos. Jas akredituoja ir suteikia teisę vykdyti vertinimą Kvalifikacijų tarnyba. Švietimo ir mokslo bei Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos vykdo kvalifikacijų suteikimo priežiūrą.

¹² Šiuo metu metodinę pagalbą pirminio profesinio mokymo institucijoms teikia PPRC ir PMMC, o darbo rinkos profesinio mokymo institucijoms – Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba (LDRMT). Pagal naująją Profesinio mokymo įstatymo redakciją atsakomybė tiek už pirminį, tiek už tęstinį profesinį mokymą deleguota ŠMM.

Dėl sparčios technologijų kaitos reikalavimai darbuotojų kompetencijai nuolat kinta. Todėl programų įgyvendinimo kokybės užtikrinimo veiklai būtinas didelis lankstumas, vertinant būtina remtis darbo rinkos poreikiais, o ne tik nustatytais formaliais reikalavimais. Būtent išorinis programų įgyvendinimo įvertinimas turėtų būti pagrindas atnaujinti profesinio rengimo standartus, reikalavimus profesinio mokymo programoms ir pan.

Pagrindinių funkcijų, vykdomų įgyvendinant šią priemonę nacionaliniu lygmeniu, išsidėstymas kokybės užtikrinimo cikle pateiktas 2 priede, o profesinio mokymo teikėjo lygmeniu – 3 priede.

2.3.3. Profesinio mokymo institucijų veiklos kokybės užtikrinimas

Ši priemonė įgyvendinama labai panašiai kaip profesinio mokymo programų kokybės užtikrinimo priemonė – pagrindinėmis veiklomis, užtikrinančiomis nuolatinį kokybės gerinimą, yra įsivertinimas ir išorinis įvertinimas. Mažai skiriasi ir naudojamos procedūros bei pagrindiniai kokybės užtikrinimo proceso dalyviai. Pagrindinis skirtumas yra vertinimo turinyje, ir kadangi ši profesinio mokymo kokybės užtikrinimo priemonė glaudžiai siejasi su aprašytąja ankstesniame skyrelyje, reikia sekti, kad institucijos veiklos kokybės vertinimas netaptų pakartotiniu mokymo programų įgyvendinimo kokybės vertinimu. Vertinant profesinio mokymo institucijos veiklos kokybę, akcentas skirtinas veiklos efektyvumui. Rekomenduotina, kad prieš vykdant institucinį vertinimą jau būtų turima informacija apie dalies teikiamų programų įgyvendinimo kokybę.

Paminėtini tokie pagrindiniai vertintini institucijos veiklos aspektai:

- lyderystė ir vadyba siekiant institucijos veiklos efektyvumo ir kokybės. Svarbu, kaip sėkmingai į institucijos valdymą įtrau-

kiamos suinteresuotos šalys, kaip užtikrinamas optimalus teikiamų programų visumos atitikimas vietos ir nacionalinėms reikmėms, ar visoms teikiamoms programoms skiriamas tolygus dėmesys. Vertinant programų visumą, svarbu išnagrinėti pirminio ir tęstinio mokymo derinimą, turimų materialinių ir žmogiškųjų išteklių panaudojimo efektyvumą. Sukaupti duomenys turėtų būti naudojami optimizuojant profesinio mokymo institucijų tinklą;

- didelis dėmesys skiriamas vidinės kokybės užtikrinimo sistemos funkcionalumui ir visų institucijoje atliekamų veiklų aprėpties prasme, ir visų suinteresuotų šalių pasitelkimo požiūriu;
- institucijos, kaip besimokančios organizacijos, pasiekimai, personalo ir kitų institucijos bendruomenės narių susitelkimas bendriems tikslams pasiekti, komandinio darbo paplitimas ir pan.

Nacionalinio išorinio vertinimo ciklo trukmė – penkeri metai, t. y. per metus įvertinama 10–15 profesinio mokymo institucijų. Kaip ir programų vertinimo atveju, Agentūra kasmet parengia ataskaitą apie visus atliktus įvertinimus suformuluodama rekomendacijas, kas darytina nacionaliniu lygmeniu siekiant sudaryti kuo palankesnes sąlygas teikėjams jų veiklos kokybei tobulinti, ir teikia ją svarstyti ŠMM ir Patarančiajai institucijai. Galutinis ataskaitos variantas skelbiamas viešai.

Institucinis kokybės vertinimas taip pat yra svarbus tuo, kad šis procesas, tinkamai jį organizavus, gali būti efektyviai panaudotas gerosios patirties sklaidai. Be to, būtina nepamiršti, kad laukiami rezultatai bus pasiekti tik esant aukštai vertintojų kompetencijai. Vertintojai turi būti ne tik geri vadybos ir profesinio mokymo žinovai, bet taip pat turi giliai suvokti nacionalinius ir Europos lygmens profesinio mokymo tikslus, žinoti strateginius profesinio mokymo plėtros planus.

Pagrindinių funkcijų, vykdomų įgyvendinant šią priemonę nacionaliniu lygmeniu, išsidėstymas kokybės užtikrinimo cikle pateiktas 4 priede, o profesinio mokymo teikėjo lygmeniu – 5 priede.

2.3.4. Rodikliais grindžiama profesinio mokymo kokybės stebėseną

Tai specifinė profesinio mokymo kokybės užtikrinimo priemonė. Jos rezultatais, be abejojimo, gali pasinaudoti ir teikėjai. Tačiau pagrindinė stebėsenos paskirtis – padėti prognozuoti profesinio mokymo nacionalinės sistemos kaitą ir tokiu būdu išvengti nepageidaujimų pasekmių. Kaip ir pasirengimo vykdyti profesinį mokymą kokybės užtikrinimo atveju, stebėseną yra reglamentuojama nacionaliniu lygmeniu.

Nacionalinius profesinio mokymo stebėsenos rodiklius nustato Švietimo ir mokslo ministerija, suderinusi su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Švietimo informacinių technologijų centras renka numatytiems rodikliams paskaičiuoti reikalingus duomenis ir pateikia juos agentūrai. Agentūra, suderinusi su Patariamąją institucija, nustato profesinio mokymo stebėsenos ir stebėsenos efektyvumo vertinimo metodikas, kasmet parengia stebėsenos ataskaitą, pateikia ją Švietimo ir mokslo ministerijai ir paskelbia Agentūros internetinėje svetainėje.

Rodikliais grindžiamą stebėseną apsunkina tai, kad analizės išvadų patikimumui užtikrinti būtina naudotis daugeliu informacijos šaltinių. Todėl, bandant atlikti efektyvią stebėseną vien švietimo sistemoje, kaštai būtų dideli. Uždavinį būtų galima išspręsti žymiai mažesniais kaštais, jeigu būtų pasinaudota ir kitų valstybinių institucijų, pavyzdžiui, Statistikos departamento, Lietuvos darbo biržos, SODRA'os, turima informacija. Daugelis valstybių taip daro.

Kad būtų efektyvi, stebėsenos veikla taip pat turi būti nuolat tobulinama. Todėl kokybės užtikrinimo ciklas turi būti įdiegtas ir šioje priemonėje. Pagrindinių vykdytojų svarbiausių funkcijų išsidėstymas kokybės užtikrinimo cikle pateiktas 6 priede.

2.4. Profesinio mokymo kokybės vertinimo agentūra

Profesinio mokymo kokybės vertinimo agentūra turi tapti viena svarbiausių kokybės užtikrinimo sistemos grandžių. Nuo jos labiausiai priklausys profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos efektyvumas. Sėkmingam savo funkcijų vykdymui Agentūra turi turėti gausų profesinį rengimą išmanančių ekspertų banką. Jų kompetencija turi aprėpti įvairius švietimo posrčius ir ūkio sektorius, jie turi atstovauti tiek profesinio rengimo institucijoms, tiek veiklos pasauliui. Sprendžiant, kam pavesti vykdyti Agentūros funkcijas, nagrinėtinos tokios alternatyvos:

1. Nauja institucija nesteigiama. Agentūros funkcijų vykdymas pavedamas Profesinio mokymo metodikos centrui.
2. Įsteigiama nauja institucija pavedant jai vykdyti visas 2.3 skyrelyje aprašytas Agentūros funkcijas.
3. Įsteigiama nauja institucija pavedant jai vykdyti profesinio mokymo programų įgyvendinimo ir institucijų veiklos kokybės vertinimo priemones, o kitų dviejų priemonių, – naujų programų vertinimo ir stebėsenos, – kurios yra griežčiau reglamentuotos, vykdymas pavedamas Profesinio mokymo metodikos centrui.

7 priede pateikiami pagrindiniai nurodytų alternatyvų privalumai ir trūkumai. Atsižvelgus į lentelėje įvardytus privalumus ir trūkumus, dabartinėje profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos plėtotės stadijoje siūloma pasirinkti 1-ąją alternatyvą, t.y.

visų 2.3 skyrelyje įvardytų uždavinių vykdymą patikėti Profesinio mokymo metodikos centrui, kuris turi nemažą patirtį organizuojant pirminio profesinio mokymo programų vertinimą (nuo 2000 m.), pasirengimo vykdyti profesinio mokymo programas ekspertizę (nuo 2004 m.); buvo pagrindinė atsakinga institucija kuriant aukštesniųjų mokyklų ir kolegijų veiklos kokybės išorinio vertinimo metodiką ir 1998–2005 m. organizavo vertinimą; nuo 1997 m. rengia analitines apžvalgas apie Lietuvos profesinį rengimą Lietuvoje ir vykdo sektorinius profesinio rengimo ir tęstinio mokymo poreikių tyrimus (nuo 2000 m). Turimą patirtį centras pagausino vykdydamas ESF projektą „Vieningos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos sukūrimas ir įdiegimas“ ir šiuo metu yra subūręs šią sritį išmanančius specialistus bei turi nemažą ekspertų duomenų banką. Aptariant 7 priede įvardytas alternatyvas su profesinio mokymo teikėjų atstovais, dauguma taip pat pritarė 1-ajai alternatyvai, nors buvo pasisakiusių ir už kitas alternatyvas.

Sutinkamai su koncepcija, prie Profesinio mokymo metodikos centro įkuriama Patariančioji institucija, kuri analizuoja duomenis apie profesinio mokymo kokybės būklę, teikia ir svarsto pasiūlymus dėl profesinio mokymo kokybės tobulinimo veiklų ir pan. Patariančioje institucijoje yra atstovaujama įvairioms suinteresuotoms šalims – mokiniams, profesinio mokymo teikėjams, darbdaviams, visuomenei ir kt.

2.5. Kokybės užtikrinimo sistemos finansavimas

Kaip skelbia Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcijoje nurodytas ***išteklų adekvatumo principas***, *kokybės užtikrinimo procesas turi būti aprūpintas adekvačiais ištekliais*. Sistemai sukurti ir veiklos tęstinumui užtikrinti reikalingas tokios paskirties finansavimas:

- lėšos vidinėms kokybės užtikrinimo sistemoms sukurti profesinio mokymo institucijose. Jos galėtų būti skiriamos atskiroms institucijoms pateikus atitinkamą projektą;
- lėšos vidinėms kokybės užtikrinimo sistemoms palaikyti. Jos galėtų būti įtrauktos į mokinio krepšelį;
- lėšos nacionalinio lygmens veikloms finansuoti: agentūros personalo ir ūkiniai kaštai, išorinio vertinimo vizituose dalyvaujančių ekspertų veiklos apmokėjimas, stebėsenos duomenų bazių sukūrimo ir palaikymo išlaidos, reikiamų tyrimų finansavimas ir kt.;
- lėšos profesinio mokymo kokybei tobulinti skirtų inovacijų rėmimui. Tai kasmet Švietimo ir mokslo ministerijos biudžete numatomos lėšos, skirtos profesinio mokymo teikėjams ministerijos nurodytoms inovacijoms diegti. Pradiniame etape tai gali būti lėšos vidinėms kokybės užtikrinimo sistemoms diegti;
- lėšos, skirtos puikių rezultatų pasiekusiems skatinti. Pavyzdžiui gali būti profesinio meistriškumo konkursai.

2.6. Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos įgyvendinimo planas 2008–2013 m.

Uždaviniai	Veiklos	Vykdymo terminai	Vykdytojai
1. Sudaryti teisinės ir finansinės prielaidas kokybės užtikrinimo sistemai diegti	1.1. Teisinės bazės papildymas dokumentais, reikalingais kokybės užtikrinimo sistemai diegti (pvz., tvarkos aprašas, stebėsenos rodikliai ir pan.)	2009	ŠMM*

Uždaviniai	Veiklos	Vykdyto terminai	Vykdytojai
	1.2. Švietimo stebėsenos duomenų bazės papildymas atitinkamais rodikliais	2009	ŠMM, ITC**
	1.3. Kokybės užtikrinimo sistemos diegimo finansavimo planavimas	2008–2013	ŠMM
2. Plėtoti vidinius kokybės užtikrinimo mechanizmus	2.1. Kokybės užtikrinimo mechanizmų diegimas profesinio mokymo įstaigose (remiamos profesinio mokymo teikėjų iniciatyvos)	2008–2013	ŠMM, Profesinio mokymo teikėjai
	2.2. Konsultantų kokybės užtikrinimo klausimais parengimas	2008–2010	PMMC***
	2.3. Profesinio mokymo teikėjų bendruomenių narių mokymai	2008–2013	PMMC, PPRC****
	2.4. Profesinio mokymo teikėjų įdiegtų vidinių kokybės užtikrinimo mechanizmų veiksmingumo įvertinimas	2012	ŠMM
3. Vykdyti išorinį vertinimą	3.1. Profesinio mokymo kokybės Patariamosios institucijos įsteigimas	2009	ŠMM, PMMC
	3.2. Vertintojo etikos kodekso parengimas	2009	ŠMM, PMMC
	3.3. Išorinio vertinimo ekspertų parengimas	2009–2013	ŠMM, PMMC
	3.4. Išorinio programų ir institucijų vertinimo grafiko 2010–2013 metams parengimas	2009	ŠMM, PMMC

Uždaviniai	Veiklos	Vykdyto terminai	Vykdytojai
	3.5. Programų ir institucijų išorinis vertinimas	2010–2013	PMMC
	3.6. Metinių išorinio vertinimo rezultatų apžvalgų parengimas	2011–2013	PMMC
4. Užtikrinti veiksmingą peržiūrą	4.1. Metinių profesinio mokymo kokybės užtikrinimo rezultatų analizė ir rekomendacijų sistemai tobulinti parengimas	2009–2013	PMMC
	4.2. Kokybės užtikrinimo sistemos rezultatų viešinimas	2008–2013	ŠMM, PMMC

*Švietimo ir mokslo ministerija

**Švietimo informacinių technologijų centras

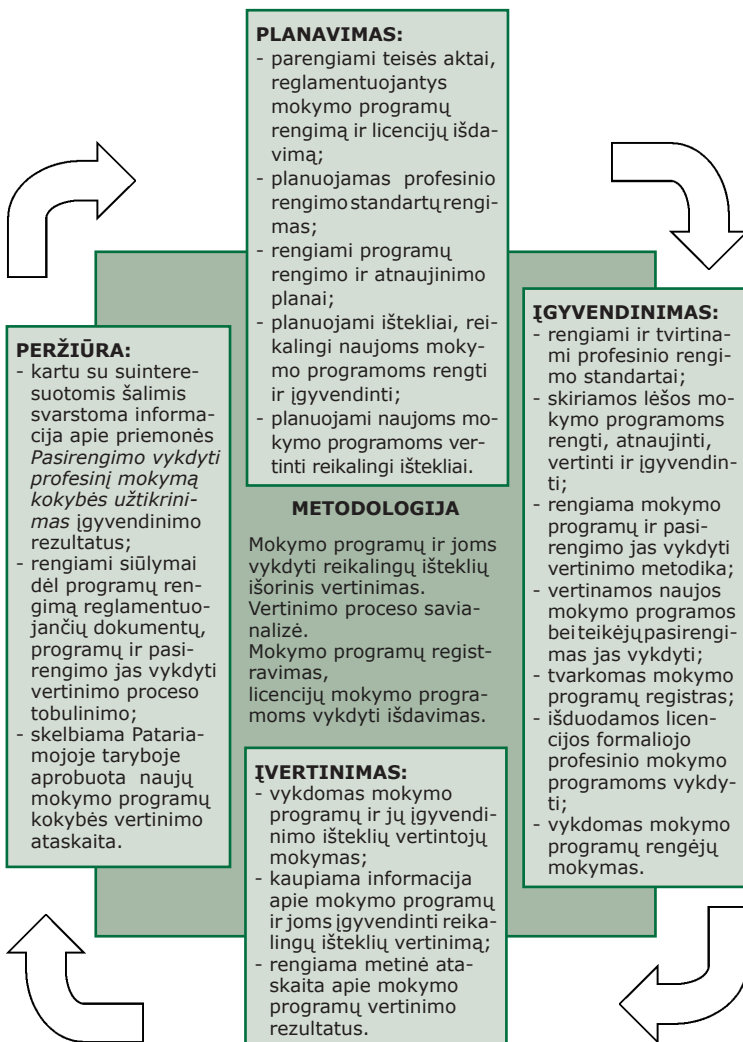
***Profesinio mokymo metodikos centras

****Pedagogų profesinės raidos centras

PRIEDAI

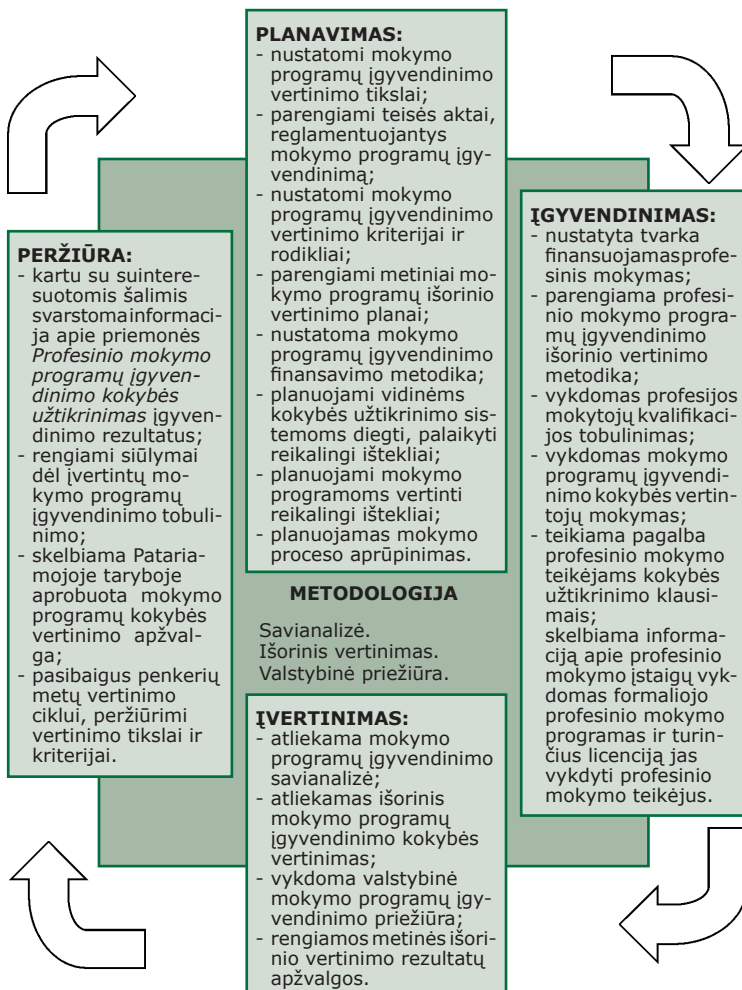
1 priedas

Pagrindinių funkcijų, vykdomų įgyvendinant priemonę *Pasirengimo vykdyti profesinį mokymą kokybės užtikrinimas*, išsidėstymas kokybės užtikrinimo cikle

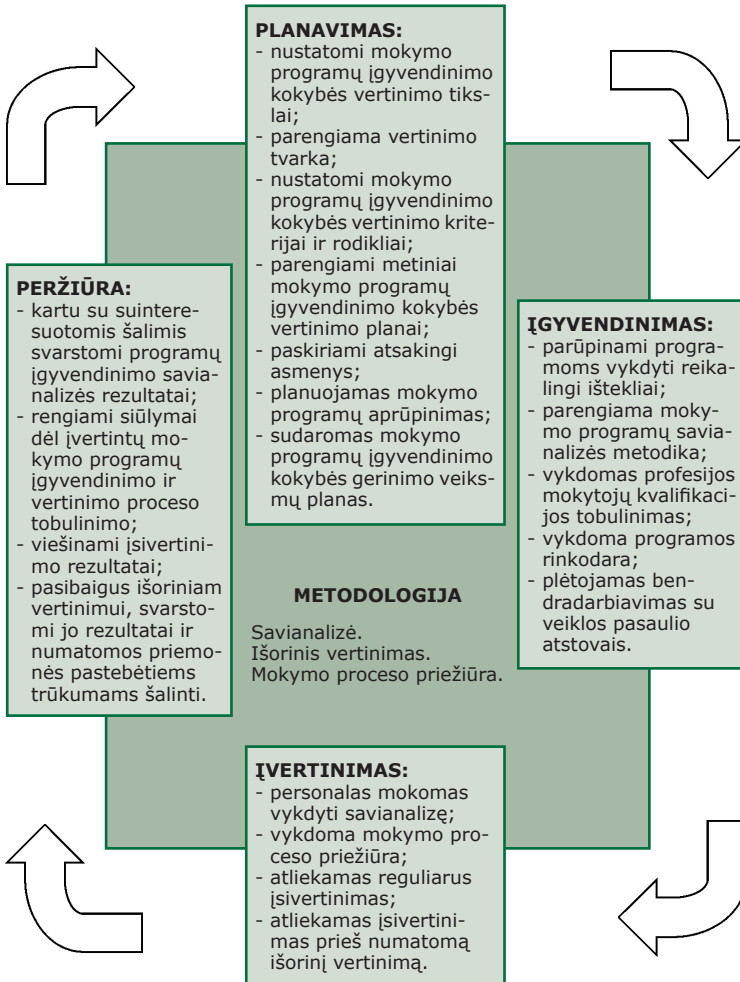
2 priedas

Pagrindinių funkcijų, vykdomų nacionaliniu lygmeniu įgyvendinant priemonę *Profesinio mokymo programų įgyvendinimo kokybės užtikrinimas*, išsidėstymas kokybės užtikrinimo cikle

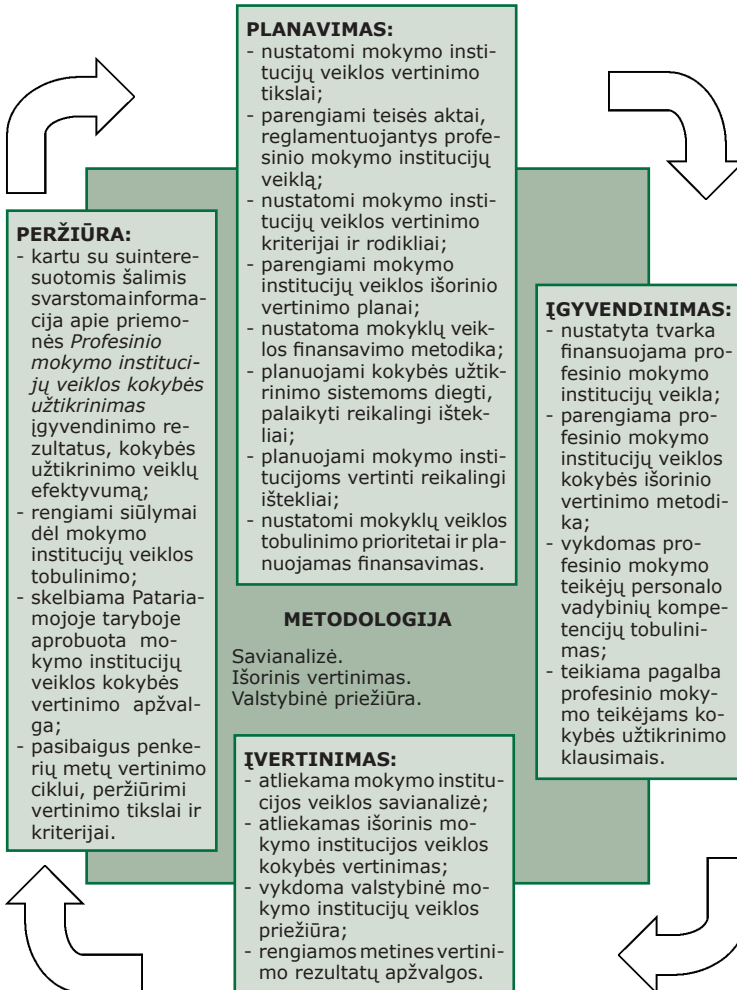
3 priedas

Pagrindinių funkcijų, vykdomų profesinio mokymo teikėjo lygmeniu įgyvendinant priemonę *Profesinio mokymo programų įgyvendinimo kokybės užtikrinimas*, išsidėstymas kokybės užtikrinimo cikle

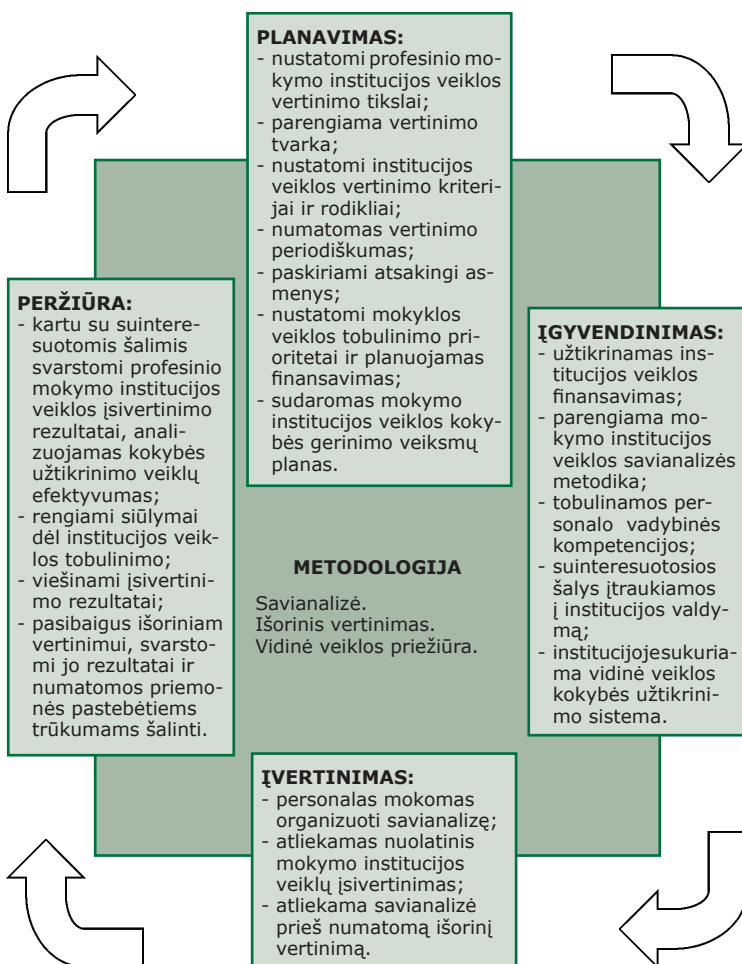
4 priedas

Pagrindinių funkcijų, vykdomų nacionaliniu lygmeniu įgyvendinant priemonę *Profesinio mokymo institucijų veiklos kokybės užtikrinimas*, išsidėstymas kokybės užtikrinimo cikle

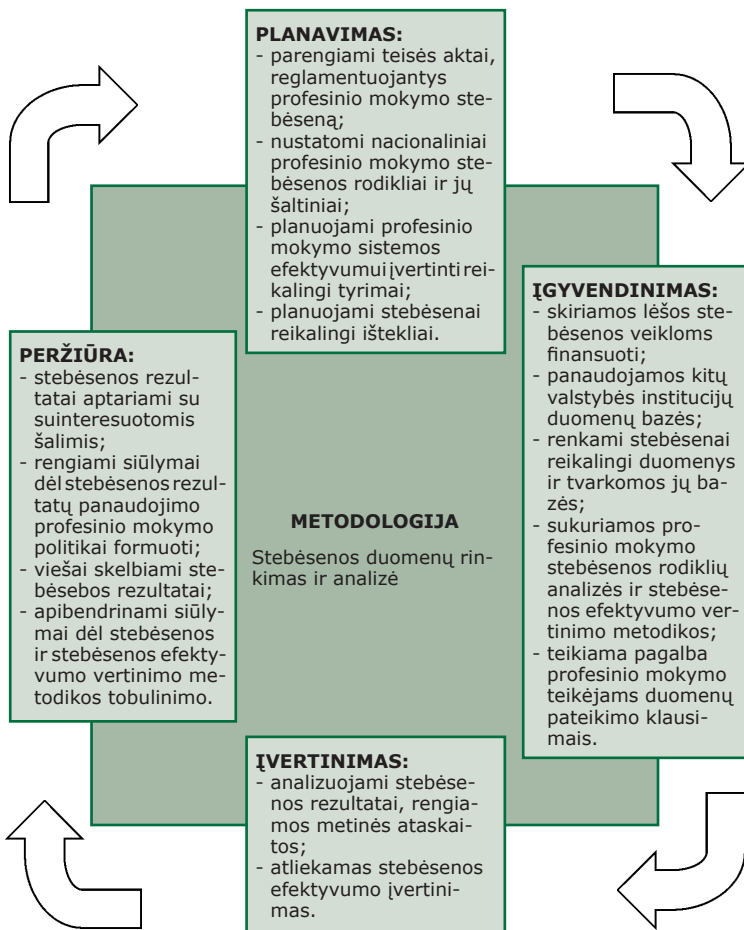
5 priedas

Pagrindinių funkcijų, vykdomų profesinio mokymo teikėjo lygmeniu įgyvendinant priemonę *Profesinio mokymo institucijų veiklos kokybės užtikrinimas*, išsidėstymas kokybės užtikrinimo cikle

6 priedas

Pagrindinių funkcijų vykdant priemonę *Rodikliais grindžiama profesinio mokymo kokybės stebėseną* išsidėstymas kokybės užtikrinimo cikle

7 priedas

Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo agentūros steigimo alternatyvų palyginimas

Alternatyvos		
1. Visų uždavinių vykdymas pavedamas PMMC	2. Visų uždavinių vykdymas pavedamas naujai įsteigta institucijai	3. Dalies uždavinių vykdymas pavedamas PMMC, o dalies – naujai įsteigta institucijai
Privalumai		
<p>1. Patirties tęstinumas ir greitesnė profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos diegimo sparta.</p> <p>2. Didesnis žmoniškųjų išteklių panaudojimo efektyvumas, mažesni kaštai.</p> <p>3. Jau yra ekspertų bankas.</p>	<p>1. Atsiranda daugiau institucijų, teikiančių pagalbą profesinio mokymo teikėjams.</p> <p>2. Agentūra visą savo veiklą gali skirti profesinio mokymo kokybei užtikrinti.</p>	<p>1. Atsiranda daugiau institucijų, teikiančių pagalbą profesinio mokymo teikėjams.</p> <p>2. Naujai įsteigta agentūra gali turėti didesnį nepriklausomumą.</p> <p>3. Sudaroma galimybė dialogui profesinio mokymo kokybės užtikrinimo srityje.</p>
Trūkumai		
<p>1. PMMC faktiškai tampa monopoline institucija, teikiančia pagalbą profesinio mokymo teikėjams.</p> <p>2. Dėl kitų funkcijų vykdymo esantys stiprūs PMMC ryšiai su SMM apsunkina kokybės vertinimo nepriklausomumo įgyvendinimą.</p>	<p>1. Atsiranda pavojus, kad agentūros steigimo laikotarpiu gali laikinai sutrikti pasirengimo teikti naujas mokymo programas vertinimas.</p> <p>2. Dėl agentūros steigimo, personalo komplektavimo, ekspertų banko kūrimo pailgėja profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos diegimo terminai.</p> <p>3. Didesni kaštai.</p>	<p>1. Dėl agentūros steigimo, personalo komplektavimo, ekspertų banko kūrimo pailgėja profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos diegimo terminai.</p> <p>2. Funkcijų padalijimas dviem institucijoms apsunkina veiklų koordinavimą.</p> <p>3. Didesni kaštai.</p>

Tiražas 1000 egz. Užsakymo Nr. 7051
Spausdino UAB „Judex“
Europos pr. 122, LT-46351 Kaunas, tel. (8-37) 341246

